

Lokale Ontwikkelingsstrategie 2023-2027

Juni 2023

provincie
Gelderland

LEADER

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling
Europa investeert in zijn platteland

provincie
Gelderland

Colofon

Gebiedsproces en opstellen strategie: Jolanda Kemna, Subsidiebureau Twente

Tekst en redactie: Marjan Tulp, Tulpvisie Media

Vormgeving: CreatiefBedrijf

Meer informatie via: e.teurlincx@drutenwijchen.nl

Inhoud

Inleiding	5
1 Totstandkoming Lokale Ontwikkelingsstrategie	6
1.1 Plan van aanpak	6
1.1.1 Analyse beleidsstukken	6
1.1.2 Inwonersenquête	6
1.1.3 Inwonerbijeenkomsten met werksessies	6
1.1.4 Terugkoppelmoment LOS op hoofdlijnen	6
1.2 Beschrijving van de belangengroepen die zijn betrokken bij de totstandkoming	7
2 Gebied	8
2.1 De grenzen van het gebied	8
2.2 Sterkte/zwakteanalyse	10
2.3 Analyse ontwikkelbehoefte	10
3 Strategie	12
3.1 Leefbare veerkrachtige dorpen	12
3.2 Een groene regio met veel biodiversiteit	13
3.3 Een sterke lokale (vrijtijds) economie	14
3.4 Aansluiting strategie bij Nationaal Strategisch Plan (NSP)	15
4 Activiteitenplan	16
4.1 Uitvoering van projecten door inwoners	16
4.2 Aanjaagactiviteiten	16
4.3 Samenwerking	16
4.4 Deskundigheidsbevordering	17
4.5 Communicatie	17
4.6 Administratie	17
5 Organisatie	18
5.1 Positie taken en bevoegdheden LAG	18
5.2 Profiel en samenstelling LAG	19
5.3 Organisatie van de uitvoering	19
5.3.1 LEADER-coördinator	19
5.3.2 Werkwijze beoordelen projecten	19
5.3.3 Rol Stimulus en Provincie Gelderland	20
6 Financiering	21
6.1 Begroting	21
6.2 Dekkingsplan	22
Deel II Reglement	23
7 Beheer- en toezichtregeling/openstellings- en selectieprocedure	24
7.1 LAG werkwijze	24
7.2 Wijze van openstelling en plafond bepalen	24
7.3 Selectiecriteria en selectieprocedure	24
7.3.1 Algemene selectiecriteria	24
7.3.2 Objectief scoren van subsidieaanvragen	25
7.3.3 Selectieprocedure in fasen	25
7.4 Monitoring	25
7.5 Effectmeting en evaluatie	26
Bijlage 1 Handleiding scoren/scoretabel	27
Bijlage 2 Voortoetsformulier	29

Inleiding

Voor u ligt de Lokale Ontwikkelingsstrategie 2023-2027 (LOS) van LEADER Rijk van Nijmegen Maas en Waal. De samenleving heeft actief meegedacht aan de inhoud van dit document. Het is overduidelijk dat de inwoners zeer betrokken zijn bij de uitdagingen die de komende jaren op het platteland afkomen. Er borrelen diverse projectideeën in de gemeenschap. Ideeën om actief een steentje bij te dragen aan de versterking van de leefbaarheid, ons mooie landschap en de economie. Deze LOS daagt onze inwoners uit om binnen de kaders van het subsidieprogramma LEADER aan de slag te gaan met de uitvoering van projecten om de leefomgeving te verbeteren.

De organisatie van het subsidieprogramma LEADER is in handen van een Lokale Actie Groep (LAG). De LAG is namens bewoners, ondernemers, belangenorganisatie en gemeenten de trekker van het LEADER programma. De LAG kan met dit document in handen initiatiefnemers enthousiast maken en hen in staat stellen om vanuit de thema's zelf richting te geven aan de ontwikkeling van de Regio Rijk van Nijmegen Maas en Waal. Voor partners en stakeholders is deze LOS de basis van waaruit ze inwoners, organisaties en ondernemers kunnen wijzen op mogelijkheden voor LEADER.

De LOS 2023-2027 sluit aan op de doelen vanuit het Nationaal Strategisch Plan (NSP) en is aanvullend op programma's zoals het Provinciaal Programma Vitaal Landelijk Gebied, Provinciaal Programma Leefbaarheid

(2021-2024), Waterbeheerplan (2022-2027), RAS Rijk van Maas en Waal (2019) en de agenda van de Groene Metropoolregio (2023-2026). In vergelijking met deze programma's is de kracht van LEADER Rijk van Nijmegen Maas en Waal en de bijbehorende LOS, dat deze vanuit de inwoners (bottom-up) tot stand is gekomen. Opvallend is dat deze thema's overeenkomen met de grote uitdagingen die de komende jaren op ons afkomen zoals de gevolgen van de klimaatverandering, transitie van de landbouw en de afname van het voorzieningenniveau op het platteland. Er zijn al vele projectideeën naar voren gekomen die inwoners graag en met veel enthousiasme willen oppakken.

De werkorganisatie Druten/ Wijchen is de penvoerder namens de deelnemende zes gemeenten: Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen, West Maas en Waal en Wijchen. Het Waterschap Rivierenland haakt financieel aan bij projecten die de doelen van het Waterbeheerplan 2022-2027 realiseren.

In dit document leest u hoe deze Lokale Ontwikkelstrategie tot stand is gekomen. Ook beschrijven we de inhoudelijke invulling en de organisatie van dit LEADER gebied.

Namens alle deelnemende gemeenten,

Werkorganisatie Druten Wijchen.

Totstandkoming Lokale Ontwikkelingsstrategie

Deze Lokale Ontwikkelingsstrategie is van onderop tot stand gekomen. Inwoners en ondernemers uit het gebied zorgden voor inbreng door te spreken over hun ideaalbeeld, de kansen en de bedreigingen van het platteland. We hielden een grootschalige inwonersenquête, namen stakeholdergesprekken af en organiseerden inwonerbijeenkomsten. Daarnaast verdiepten we ons in beleidsstukken en onderzoeksresultaten over het gebied. Met de inbreng bepaalden we de paraplu van waaruit we als LEADER gebied gaan opereren. Daarbij proberen we met LEADER aan te haken op en invulling te geven aan regionaal beleid binnen Rijk van Nijmegen Maas en Waal.

1.1 Plan van aanpak

1.1.1 Analyse beleidsstukken

Voor de onderbouwing van deze LOS hebben we allereerst de meest actuele dorpsplannen per gemeente bestudeerd. Ook was er al veel input van inwoners opgehaald bij het opstellen van de Omgevingsvisies van elke gemeente. Deze inbreng van inwoners gaf een goede basis om te starten. Daarna lazen we over regionaal en provinciaal beleid. We verdiepten ons in het Provinciaal programma Vitaal Landelijk Gebied (voorheen GPLG) met thema's als natuurinclusieve en/of kringlooplandbouw en natuurherstel en stimulering biodiversiteit. Ook namen we het Provinciaal programma Leefbaarheid (2021-2024) tot ons, met thema's als sociale verbondenheid en inclusie. In de Agenda Groene Metropoolregio (2023-2026) geeft de regio aan de ambitie te hebben om klimaatbestendig te worden. Ook streeft de regio een circulaire economie na en vooral een aantrekkelijke ontspannen leefomgeving. In het Waterbeheerplan (2022-2027) van het Waterschap Rivierenland lazen we over het plan van aanpak voor een toekomstbestendig riviereengebied. In het RAS Rijk van Maas en Waal (2019) verdiepten we ons in de gezamenlijke ambitie om in 2050 de gevolgen van klimaatverandering tegen te gaan, zoals hitte, droogte en overvloedige regenval. Tenslotte verdiepten we ons in het NSP (Nationaal Strategisch Plan) als belangrijk kader voor het opstellen van de LOS.

1.1.2 Inwonersenquête

De inwonersenquête stond tussen 15 maart en 13 april 2023 open. De enquête bestaat uit elf verdiepende (open) vragen, die betrekking hebben op de vier hoofdthema's van het Nationaal Strategisch Plan (NSP, zie ook hoofdstuk 3). De enquête is 316 keer ingevuld door inwoners, ondernemers en vertegenwoordigers van belangenorganisaties. De enquête is onder andere verspreid door de communicatieafdelingen van de zes deelnemende gemeenten en van daaruit ook opgenomen in diverse nieuwsbrieven/de social media van belangenorganisaties, inwoners en lokale/regionale media.

1.1.3 Inwonerbijeenkomsten met werksessies

Voor de totstandkoming van deze Lokale Ontwikkelingsstrategie zijn drie inwonerbijeenkomsten georganiseerd. De eerste vond plaats op 11 april 2023 in het Vrijheidsmuseum in Groesbeek. Er waren 40 deelnemers aanwezig. Op 12 april 2023 in Bogerd Zalencentrum in Druten vond de tweede plaats, daar mochten we 30 deelnemers verwelkomen en op 13 april 2023 in ontmoetingscentrum De Paulus in Winssen spraken we met en luisterden we naar 25 aanwezigen in de derde bijeenkomst. Tijdens de inwonerbijeenkomsten gingen we samen aan de slag met de toekomstvisie van de inwoners op de thema's klimaat, leefbaarheid, landschap, biodiversiteit en economie. Vervolgens werkten we de toekomstvisie uit naar concrete doelstellingen met mogelijke projectideeën. Tijdens deze inwonerbijeenkomsten bereikten we een diverse groep inwoners: particulieren, ondernemers en vertegenwoordigers van belangengroepen en andere organisaties. De begeleiding van de gesprekken was in handen van een LEADER-regiocoördinator en (ambtelijke) ondersteuners van LEADER Rijk van Nijmegen Maas en Waal.

1.1.4 Terugkoppelmoment LOS op hoofdlijnen

Op 16 mei 2023 kon eenieder die de enquête had ingevuld of die een bijeenkomst had bezocht inloggen voor de online terugkoppeling. In deze bijeenkomst konden de inwoners reageren op de opzet van de

strategie, die aan de hand van hun inbreng is opgesteld. 46 mensen namen de moeite om deze interactieve bijeenkomst bij te wonen. Regiocoördinator Jolanda Kemna gaf in de bijeenkomst de hoofdpunten weer van deze Lokale Ontwikkelings Strategie. Ook de vragen en opmerkingen van de deelnemers aan de hand van deze sessie zijn verwerkt in deze Lokale Ontwikkelingsstrategie. Een dag later namen we de feedback van de inwoners mee terug naar het portefeuillehouderoverleg LEADER waarin we aan de verantwoordelijke wethouders van elke gemeente ook de hoofdlijnen van de LOS presenteerden.

1.2 Beschrijving van de belangengroepen die zijn betrokken bij de totstandkoming

In elke gemeente zijn lijsten met belangrijke stakeholders opgevraagd. Deze organisaties zijn uitgenodigd een inhoudelijke bijdrage te leveren aan de totstandkoming van het programma. In onderstaande tabel zijn de belangengroepen opgenomen die de enquête hebben ingevuld, die we individueel spraken of aanwezig waren tijdens de inwonerbijeenkomsten.

Nr	Belangengroepen	Namen
1	Natuurverenigingen	Natuur Wijchen Vogelwerkgroep Rijk van Nijmegen e.o. IVN Rijk van Nijmegen IVN Maas en Waal St. Maasheggen Balgoy (SMB) Stichting Landschapsbeheer Gelderland
2	Agrarische sector	ANV Streekbeheer Rijk Maas en Waal NFO ZLTO
3	Leefbaarheidsgroepen	Stichting Balgoy Beter Bekend Tennisvereniging De Winsetters Natuurlijk Dreumel mijnbuurtje.nl Dorpsraad Alverna Stichting Stimulering Techniek Maas&Waal Leefbaarheidsgroep Bergharen/samenwerkingsverband LBG Bergharen, LBG Hernen-Leur, beide dorpshuizen en Stichting Schaarweide (buitensport accommodatie) Stichting Triangel Stichting Muziekkoepeel Winssen Vereniging Natuur en Milieu Wijchen Fanfare Jubilate Deo Werkgroep 'Buurthuis/ Herbestemming Kerk', Onderdeel van Initiatiefgroep 'Sámen in de B reedeweg' Vrijheidsmuseum Groesbeek Dorpsplatform Overasselt Via Natura Natuurlijk-verbinden.nl Camping Maas en Waal Blije Bikkels Gelders Genootschap Kiemkracht64 Toekomst Malden Noordoost Landgoed Kleverbergh Stichting Ark Natuurontwikkeling (ARK) Stichting Samen op de Horst Stichting Dorpshuis de Slenk Dorpsraad Nederasselt Erfgoedplatform gemeente Heumen Energiecoöperatie Heumen
4	Terreinbeherende organisaties	Heerlijkheid Leur BV Staatsbosbeheer Rijk van Nijmegen Geldersch Landschap en Kasteelen Leisurelands Stichting Landschapsbeheer Gelderland

2 Gebied

In dit hoofdstuk laten we zien op welk gebied deze Lokale Ontwikkelingsstrategie betrekking heeft. Tevens beschrijven we de sociaal economische kenmerken van de regio en beschrijven we de gemeenschappelijke problematiek en uitdagingen.

2.1 De grenzen van het gebied

De LEADER regio Rijk van Nijmegen Maas en Waal is samengesteld uit de gebieden Rijk van Nijmegen en Land van Maas en Waal. De regio wordt min of meer gedefinieerd door de rivieren Maas en Waal en de grens met Duitsland (exclusief Nijmegen en Wijchen en de Limburgse gemeente Mook en Middelaar).

Het Rijk van Nijmegen is een streek in het zuidoosten van Gelderland. De streek ligt rondom de stad Nijmegen, ten zuiden van de Waal en ten oosten van het Land van Maas en Waal. Het gebied heeft een rijke historie en dankt zijn naam aan het gebied dat in vroeger eeuwen toebehoorde aan de vrije rijksstad Nijmegen. De streek omvat de gemeenten Beuningen, Berg en Dal, Heumen en Wijchen. De Noord-Limburgse gemeente Mook en Middelaar wordt vaak tot het Rijk van Nijmegen gerekend, maar valt buiten het gebied van deze Lokale Ontwikkelingsstrategie.

Het Land van Maas en Waal is eveneens een streek in de provincie Gelderland, gelegen tussen de rivieren de Maas en de Waal. Het gebied ligt ten westen van

het Rijk van Nijmegen, ten zuiden van de Betuwe en ten noorden van de provincie Noord-Brabant. In het westen wordt het Kanaal van St. Andries als begrenzing opgevat. Land van Maas en Waal omvat twee gemeenten: West Maas en Waal en Druten. Het Land van Maas en Waal was tot laat in de twintigste eeuw relatief geïsoleerd. Dit komt door de natuurlijke barrières die de Waal en de Maas vormen. Het was lange tijd een arm en achtergesteld gebied, dit kwam mede door de overstromingen die hier regelmatig voorkwamen. Land van Maas en Waal is tegenwoordig in trek als overloop van de Randstad.

Het LEADER gebied wordt gevormd door de gemeentegrenzen van de gemeenten Berg en Dal, Beuningen, Druten, Heumen, West Maas en Waal en Wijchen. In dit gebied is er al sinds mensenheugenis sprake van redelijk intensieve contacten en onderlinge uitwisseling. Binnen deze zes gemeenten is er sprake van een veelheid aan kleine dorpen (variërend van een paar inwoners tot 20.000 inwoners) met in totaal circa 125.000 inwoners.

Inwoneraantallen per gemeente per 2023	
Gemeente	Aantal inwoners
Berg en Dal	34.951
Beuningen	26.235
Druten	19.178
Heumen	17.175
West Maas en Waal	19.675
Wijchen	41.344 (33.960 stad Wijchen)
Totaal aantal inwoners	124.873

De stad Wijchen doet formeel niet mee met het LEADER programma omdat ze de maximale grens van 30.000 inwoners overschrijdt. Echter, in het geval van projecten die de stad-platteland relatie versterken, kunnen initiatiefnemers uit de stad Wijchen wel een LEADER-traject opstarten.

Sociaal economische beschrijving

In het gebied worden vrijwel alle inwoners geconfronteerd met vergelijkbare problematieken zoals:

- Vergrijzing en vereenzaming
- Dreigende verschralling van het voorzieningenaanbod (zowel maatschappelijke als commerciële voorzieningen)
- Toegankelijkheid en bereikbaarheid van voorzieningen
- Zoektocht naar nieuwe economische gebiedsdragers, o.a. kans voor omvorming van de traditionele grootschalige landbouw

Dit zet de leefbaarheid en toekomstbestendigheid van onze gemeenschappen onder druk. De inwoners zijn bijna zonder uitzondering trots op de gemeenschap waar ze wonen, voelen een grote verantwoordelijkheid en dragen zelf ook een flinke steen bij aan de leefbaarheid en toekomstbestendigheid van hun dorp. In het verleden is er ook heel veel gerealiseerd door middel van eigen verantwoordelijkheid en zelfredzaamheid en dit willen de inwoners ook graag behouden.

Stedelijke omgeving

Het LEADER-gebied Rijk van Nijmegen Maas en Waal ligt temidden van grote stedelijke gebieden. Het LEADER gebied omringt de stad Nijmegen bijna helemaal, maar ligt ook dichtbij de steden Arnhem,

Ede-Wageningen, Utrecht, Tiel, Den Bosch, Zaltbommel en Oss. De Duitse steden Bocholt, Emmerich, Kleef, Münster en Duisburg liggen ook op een steenworp afstand. Voor de voorzieningen en evenementen zijn de inwoners van Rijk van Nijmegen grotendeels aangewezen op de stad Nijmegen. In het Land van Maas en Waal zijn de meeste voorzieningen op het gebied van onder andere zorg, onderwijs en winkelen te vinden in de dorpen Beneden-Leeuwen en Druten.

Landschap

De inwoners van Rijk van Nijmegen Maas en Waal houden erg van het karakteristieke landschap van hun woonomgeving. Het landschap kent een grote verscheidenheid. Het is weids in de omgeving van Beuningen en Wijchen. Ten oosten en zuidoosten van de stad Nijmegen is het heuvelachtig en bebost. Dit gebied maakt deel uit van de grensoverschrijdende Nederrijnse Heuvelrug. Het hoogste punt van deze stuwwal benadert de 100 meter (Vlierenberg 92 m boven NAP) nabij Berg en Dal. Naast het groen zijn ook de grote rivieren bepalend voor het gebied. De inwoners leven met de rivieren. Het natuurgebied de Ooijpolder, dat gevormd is door de uiterwaarden van de rivier de Waal, trekt bijvoorbeeld veel toeristen. 50 % van het bodemgebruik in het Rijk van Nijmegen is agrarisch, dit is lager dan het landelijk gemiddelde (54%). Bij de lager gelegen riviergebieden vind je kleigronden, in het oosten bij de stuwwallen leem en zandgrond. Deze landschappen hebben elk hun eigen karakteristieke kenmerken en dynamiek, die een grote invloed hebben op 'het DNA van de omgeving'. Ook het percentage bos en natuurlandschap ligt lager dan het landelijk gemiddelde (10% ten opzichte van 12% landelijk).

2.2 Sterkte/zwakteanalyse

Aan de hand van de inbreng van de inwoners van Rijk van Nijmegen Maas en Waal stelden wij een sterkte/zwakteanalyse op. Dit is de zogenaamde SWOT-analyse, waarin sterke punten, zwakke punten, bedreigingen en kansen voor het gebied uiteengezet worden. Deze analyse vormt de nulmeting van hoe de inwoners denken over hun leefomgeving. In dit hoofdstuk vindt u de sterke punten, de zwaktes, de kansen en de bedreigingen voor het gebied. Alle enquêtes, gesprekken, interviews en bijeenkomsten zijn zorgvuldig uitgewerkt en verwerkt in de onderstaande analyse. Aan de hand van deze analyse stelden wij een strategie samen voor Rijk van Nijmegen Maas en Waal. Deze strategie is gebaseerd op de ideale situatie die de inwoners voor zich zien voor hun leefomgeving. Hierover leest u in hoofdstuk 3.

Sterke punten van het gebied

- Rust, ruimte en natuur. 'In deze regio zijn nog rustige plekken te vinden'
- Saamhorigheid en sociale binding tussen de inwoners van het gebied
- De weidsheid en het groene landschap
- Het rivierenlandschap en de uiterwaarden
- De identiteit van de dorpen en het dorpsleven
- De aanwezigheid van boeren en de mooie afwisseling die boerderijen opleveren in het landschap
- De rijke cultuurhistorie van het gebied: de geologie, dorpen en kastelen
- De recreatiemogelijkheden, met name voor wandelen/fietsen en voor Duits toerisme

Zwakke punten van het gebied

- De toekomstbestendigheid van reguliere grootschalige boerenbedrijven
- De afname van de biodiversiteit/weinig landschapselementen
- De afname van het openbaar vervoer en de gevolgen die dat heeft voor de leefbaarheid
- Afnemend voorzieningenniveau in dorpen: van dorpshuis tot winkel
- De toekomstbestendigheid van sportverenigingen
- Te weinig (betaalbare) woningen voor specifieke doelgroepen
- Inwoners ervaren 'verrommeling' van het landschap
- Matige infrastructuur: beperkte toegankelijkheid van het gebied
- Afnemend vertrouwen van inwoners in lokale/regionale overheid door o.a. verstedelijking

Bedreigingen van het gebied

- Grootschalige bebouwing in het buitengebied zoals megastallen, vakantieparken, industrieterreinen
- Spanningsveld windturbineparken en zonneakkers tegenover groen en natuur
- De afname van de biodiversiteit door bovenstaande punten
- Vergrijzing en vertrek van jongeren
- Drugsproductie, drugsgebruik en ondermijning van het buitengebied
- Verpaupering van leegstaande agrarische en industriële bebouwing
- Te veel drukte in het gebied door massatoerisme
- Afstand tussen lokale samenleving en nieuwe inwoners van het gebied

Kansen voor het gebied

- Verbinding van inwoners aan de regio
- Ontwikkeling nieuwe verdienmodellen voor boerenbedrijven
- Meer ruimte voor de natuur en inzetten op biodiversiteit
- Meer duurzame/kleinschalige recreatie en toerisme
- Energie opwekken en samen delen
- Vergroenen van dorpen en inzetten op verbetering sociale cohesie
- Leven met de rivieren: genieten van de rivieren, gebruik maken van de rivieren
- De rijke historie van het gebied inzetten voor educatie, cultuur en toerisme
- Ondernemerschap in initiatieven: connectie tussen ondernemers, inwoners en initiatiefnemers projecten
- Dialoog en samenwerken met boeren in het gebied

2.3 Analyse ontwikkelbehoefte

De inwoners zijn trots op de regio waarin ze wonen: de rust en de ruimte en vooral ook de weidsheid van het landschap met haar mooie rivieren. Men is trots op de saamhorigheid in de dorpen en de rijke cultuurhistorie van het gebied. Desalniettemin zien de inwoners dat hun leefomgeving verandert. De dorpen hebben te maken met vergrijzing, eenzaamheid en er zijn te weinig woningen voor jong en oud. Ook is er druk op het voorzieningenniveau in het dorp. Dorpshuizen en winkels hebben het vaak (financieel) moeilijk na de Corona-beperkingen van de afgelopen jaren. Men heeft angst dat als deze voorzieningen verdwijnen, de leefbaarheid op het spel staat.

Weer terug naar vroeger

De afname van biodiversiteit baart de inwoner zorgen. De natuur in het buitengebied willen ze graag teruggebracht zien worden zoals het vroeger was: meer heggen, meer bomen. Daarbij willen ze graag lange stroken met heggen, en niet hier en daar een klein stukje groen. Kunnen we niet meerdere gebieden aan elkaar verbinden met doorlopende heggen, vragen ze zich af. Ze willen sowieso graag werken vanuit een visie op de landschapsinrichting. Ook wil men meer groen in de dorpen.

Stikstof(natuur)crisis en de klimaatdiscussie

Op dit moment is de stikstofcrisis en de klimaatdiscussie zeer actueel en de inwoners voelen de druk van verandering. Overheden dringen aan op een landbouwtransitie waarbij de gangbare landbouw zal moeten veranderen. De inwoner maakt zich zorgen om de boeren die met deze verandering te maken krijgen. Wat als de boer verdwijnt en het landschap niet meer wordt onderhouden? Wat als de stallen leeg komen te staan? Dit alles leidt tot angst voor verrommeling van het mooie landschap wat onze regio typeert. Tegelijkertijd ziet men ook kansen voor de transitie van de landbouw ('nu is het moment') en kansen voor nieuwe verdienmodellen op het erf van de boer.

Verstedelijking en veranderend landschap

Ons LEADER gebied grenst aan een verstedelijkt deel van de provincie Gelderland. De inwoners zien de stad steeds dichterbij komen en maken zich zorgen over het ruimtebeslag wat dat met zich meebrengt. Het platteland wordt voor hun gevoel overgenomen door grote partijen zoals projectontwikkelaars. Er komen industriegebieden bij, megastallen en grote vakantieparken. Dit gaat ten koste van het leefklimaat van de inwoners van dit gebied. Inwoners geven aan dat ze proberen zorgen kenbaar te maken maar zien de stad desondanks toch naar ze toe kruipen. Dit heeft gevolgen voor hun vertrouwen in de lokale/regionale overheid.

Toeristische en economische versterking

Onze prachtige groene regio is sinds jaar en dag een trekpleister voor toeristen en recreanten. Angst is er wel voor massatoerisme in de regio en de druk die dit oplevert voor mens en natuur. Kleinschalig toerisme van mensen die langer blijven en geld uitgeven in het gebied, dat willen de inwoners graag. De lokale ondernemers willen graag samenwerken met inwoners en initiatiefnemers van projecten om de bedrijvigheid in het gebied te stimuleren. Samenwerken aan een sterke lokale (vrijtijds) economie in balans met de natuur, ziet men daarom als een grote kans.

Gevolgen van klimaatverandering

De grote rivieren in het gebied maken deel uit van het dagelijkse leven van de inwoners. Van overstromingen tot 15 kilometer moeten omrijden om de brug over te kunnen: de rivieren vormen een belangrijke factor in hun leven. Angst voor overstromingen door extreme waterval en tegelijkertijd het droogvallen van rivieren, ziet men als onzekere factoren binnen de regio. Ook de energietransitie en de komst van grote windturbines en zonne-akkers vindt men beangstigend. Tegelijkertijd wil men aan de slag met energiebesparing, opwekking én verdeling. Het liefst kleinschalig, in coöperatieve vorm en, waar het kan, met inzet van de rivieren voor waterkracht.

3 Strategie

De inwoner van Rijk van Nijmegen Maas en Waal heeft een droom waarin hij zijn ideale leefomgeving voor zich ziet. Dankzij gesprekken, drie interactieve bijeenkomsten en de verdiepende vragen in de enquêtes is deze droom omgezet in een strategie met concrete actiepunten. Het borrelt van de ideeën in het gebied. LEADER Rijk van Nijmegen Maas en Waal wil zich in de periode 2023-2027 vanuit de kracht van de samenleving inzetten voor de volgende drie doelen:

1. Leefbare veerkrachtige dorpen
2. Een groene regio met veel biodiversiteit
3. Een sterke lokale (vrijtijds)economie

Bij de uitwerking van de doelen, hebben we ons laten leiden door het ideaalbeeld van de inwoners zoals ze deze tijdens de inwonerbijeenkomsten hebben gepresenteerd.

3.1 Leefbare veerkrachtige dorpen

Waar gaan we aan werken binnen het speerpunt 'Leefbare veerkrachtige kernen'?

Deze LEADER periode streven we naar vitale dorpen met voldoende voorzieningen en een positieve gezondheid van de inwoners. Met een positieve gezondheid bedoelen we dat inwoners de eigen regie hebben en dat er sprake is van lichamelijk, geestelijk en sociaal welbevinden. We streven naar een leefbaar platteland waar iedereen zich betrokken voelt bij de gemeenschap. Alle inwoners doen mee en iedereen doet waar hij goed in is of wat hij kan. We streven naar voldoende passende en betaalbare woonruimte voor

iedereen, ook voor senioren en jongeren. Het platteland is aantrekkelijk voor jongeren om te blijven wonen en er valt voldoende te beleven. Cultureel erfgoed vinden we belangrijk en blijft behouden voor de toekomst. Om dit alles te kunnen realiseren, bieden we ruimte om te experimenteren met nieuwe concepten rondom wonen, mobiliteit of het delen van voorzieningen. Sociale innovatie is een belangrijk aandachtspunt binnen dit speerpunt.

Wat hebben we nodig om dit te bereiken en hoe gaan we dat doen?

Om deze beweging in gang te zetten, willen we belangengroepen van inwoners, jongeren, senioren, sport- en of culturele verenigingen enthousiasmeren om aan de slag te gaan met een LEADER project. Hiervoor organiseren we jaarlijks thematische bijeenkomsten met inspirerende sprekers op een specifiek thema (zie ook subdoelen). Ook organiseren we gedurende de programmaperiode excursies naar best-practices in binnen- en buitenland. Door op bezoek te gaan bij geslaagde projecten kunnen we leren van elkaar en mensen aan elkaar verbinden.

Wat levert het op?

Hieronder hebben we enkele subdoelen geformuleerd die allen een bijdrage leveren aan Leefbare en veerkrachtige dorpen. Bij elk doel hebben we resultaten vermeld die we willen bereiken in de periode 2023-2027. In 2025 gaan we deze doelen evalueren tijdens een midterm-review en stellen de doelen bij waar nodig.

	Subdoelen (link NSP needs)	Meetbare indicatoren (doel D en H van NSP)
1	Voldoende passende woonruimte voor iedereen	2 proeftuinprojecten om een nieuw woningbouwconcept neer te zetten in onze regio voor jongeren of ouderen
2	Behoud en versterking voorzieningen-niveau in het dorp	2 projecten om een dorpsvoorziening te realiseren of aan te passen. Dit kan een ontmoetingsruimte zijn, een dorpswinkel of een andere algemene voorziening die belangrijk is voor het dorp.
3	Streven naar positieve gezondheid inwoners en een inclusieve samenleving	1 project om mensen te activeren voor een betere mentale- en fysieke gezondheid of elkaar te ontmoeten
4	Cultuurrijkdom in plaats van cultuurarmoede	2 projecten die het culturele aanbod versterken op het platteland
5	Verbeteren infrastructuur en mobiliteit.	1 project om de bereikbaarheid op het platteland te vergroten
6	Behoud en beleefbaar maken van cultureel erfgoed	2 projecten die erop gericht zijn het cultureel erfgoed te bewaren en/of herbestemming. Daarnaast de geschiedenis van onze regio ontsluiten voor jong en oud door de opzet van educatieve en/of toeristische projecten

3.2 Een groene regio met veel biodiversiteit

Waar gaan we aan werken binnen het speerpunt 'een groene regio met veel biodiversiteit'?

Kilometerslange heggen en meanderende riviertjes. Houtwallen en bomenrijen. Het zijn belangrijke landschapselementen die allemaal een verschillende functie hebben in het landelijke gebied. Het zijn plekken waar planten en dieren kunnen schuilen en waar ze zich langs kunnen verplaatsen. Deze landschapselementen dragen bij aan de belevingswaarde, de identiteit, van het landschap waar de inwoners trots op zijn. We richten ons de komende LEADER periode op het versterken van de biodiversiteit en de beleving van het landschap. Hierin passen projecten die de groenblauwe dooradering herstellen, behouden of versterken. Welkom zijn met name biodiversiteitsprojecten die het gebied doorgetrokken worden. Binnen dit thema passen ook projecten die de waterkwaliteit verbeteren het verminderen van drinkwatergebruik en het tegengaan van verdroging. Ook projecten om de woonomgeving te vergroenen vallen onder dit thema. Het combineren van natuurbeleving en kennis opdoen/leren is daarbij een belangrijk aandachtspunt, omdat dit stimuleert om bewuster met de leefomgeving om te gaan.

Wat hebben we nodig om dit te bereiken en hoe gaan we dat doen?

Tijdens de inwonerbijeenkomsten waren veel inwoners aanwezig die namens een natuurvereniging hun projectideeën inbrachten tijdens de werksessies. Omdat deze inwoners een 'kleine' vereniging vertegenwoordigden, werd er geopperd om ideeën te bundelen tot één groot LEADER project (of meerdere). Om deze verenigingen aan elkaar te koppelen, organiseren we een jaarlijkse 'groene' bijeenkomst met inspirerende sprekers. Tevens hebben we aandacht voor de verbinding van mensen aan elkaar tijdens deze bijeenkomsten inclusief grondeigenaren zoals natuurbeherende organisaties en agrariërs. Projectideeën die we als haalbaar en zinvol achten, kunnen we waar nodig in creatieve denktankmomenten verder uitwerken (zie ook Hoofdstuk 4).

Wat levert het op?

Hieronder hebben we enkele subdoelen geformuleerd die allen een bijdrage leveren aan 'Een groene regio met veel biodiversiteit'. Bij elk doel hebben we resultaten vermeld die we willen bereiken in de periode 2023-2027. Deze doelen worden tijdens de midterm-review in 2025 geëvalueerd en waar nodig bijgesteld.

	Subdoelen (link NSP needs)	Meetbare indicatoren (doel D, E, F en H)
1	Herstel groen/blauwe dooradering van het landschap	2 projecten die het oude coulissenlandschap of de groen/blauwe dooradering herstellen. Bijvoorbeeld door bomen en hagen te planten.
2	Verbeteren biodiversiteit (o.a. weidevogelbeheer)	2 projecten die een positieve invloed hebben op het herstel van de biodiversiteit. Het realiseren van een plasdrasgebied met een weidevogelbeschermingsprogramma bijvoorbeeld.
3	Belang van groen in de buurt	2 projecten voor groene plekken in de dorpen voor ontmoeting of natuureducatie.
4	Waterhuishouding samen oppakken	1 project (eventueel in samenwerking met Waterschap Rivierenland) voor maatregelen om droogte tegen te gaan of extreme waterval.
5	Verbinding tussen natuurgebieden onderling	1 project om natuurgebieden aan elkaar te verbinden in samenwerking met de natuurbeherende organisaties.

3.3 Een sterke lokale (vrijtijds) economie

Waar gaan we aan werken binnen het speerpunt 'een sterke lokale (vrijtijds)economie'?

Een sterke lokale economie is belangrijk voor de leefbaarheid van het platteland. De opzet van een toekomstbestendige, duurzame landbouw met nieuwe verdienmodellen is een belangrijke stap die we willen nemen. We streven naar korte voedselketens en stimuleren de productie en verkrijgbaarheid van lokaal duurzaam geteeld voedsel. Als tegenhanger van het massatoerisme zetten we de komende periode in op kleinschalig duurzaam toerisme. Een langer verblijf van de toerist is hierbij een belangrijk aandachtspunt. Ondernemers en inwoners werken in deze opgave nauw samen. Binnen dit thema passen aanvullend innovatieve projecten voor het opzetten van coöperaties voor o.a.(het delen van) energie en stadslandbouw/moestuinsonderwerpen.

Wat hebben we nodig om dit te bereiken en hoe gaan we dat doen?

We stimuleren kennisontwikkeling op de verschillende economische thema's en organiseren daarom thematische bijeenkomsten om inwoners en ondernemers met elkaar te verbinden. Als het gaat

over toekomstige multifunctionele verdienmodellen delen we inspirerende voorbeelden uit andere LEADER gebieden. De Achterhoek bijvoorbeeld heeft meer dan twintig agrarische/toeristische projecten met LEADER gesubsidieerd. Dit waren projecten die inspeelden op korte ketens, eiwitrijke gewassen en toeristische beleving. Door kennis te delen, hopen we de agrariërs en (toeristische) ondernemers in ons gebied te enthousiasmeren aan de slag te gaan met een LEADER project. Daarnaast willen we samenwerking tussen inwoners en ondernemers stimuleren om aan de slag te gaan met de vermarkting van de regio. Hoe doen andere gebieden dat? Ook hier geldt dat we kennis uit andere gebieden gaan delen over best-practices. Dit alles met als doel om zoveel mogelijk LEADER projecten in beweging te zetten.

Wat levert het op?

Hieronder hebben we enkele subdoelen geformuleerd die allen een bijdrage leveren aan 'Een sterke lokale vrijetijdseconomie'. Bij elk doel hebben we resultaten vermeld die we willen bereiken in de periode 2023-2027. Ook hier geldt dat we in 2025 onderzoeken of we de subdoelen moeten bijstellen ja of nee.

	Subdoelen (link NSP needs)	Meetbare indicatoren (doel D, E, F en H van NSP)
1	Toekomstbestendige multifunctionele landbouw	2 proeftuinprojecten om een nieuw agrarisch verdienmodel te onderzoeken 2 projecten voor de uitvoering van nieuwe verdienmodellen agrarische sector
2	Stimuleren stadslandbouw en beschikbaarheid lokale producten	1 proeftuinproject bijvoorbeeld een haalbaarheidsonderzoek naar afzetmogelijkheden 1 project ter verbinding van stad met platteland en verkrijgbaarheid van lokaal geproduceerd voedsel
3	Bevorderen van kleinschalig duurzaam toerisme	1 proeftuinproject voor bijvoorbeeld verduurzaming sector (wat houdt duurzaam toerisme in) 1 project voor uitvoering nieuwe duurzaam concept
4	Inzetten op langer verblijf toeristen en recreanten	1 project voor de (gezamenlijke) vermarkting van onze regio 1 project opzet nieuwe toeristische trekpleister
5	Bevorderen samenwerking tussen ondernemers en inwoners	1 project die door ondernemers en inwoners in een dorp of regio samen is opgezet om meer bedrijvigheid in het dorp te realiseren
6	Opzet coöperaties voor o.a.(delen) energie/stadslandbouw	1 proeftuinproject om de haalbaarheid van een coöperatie te onderzoeken 1 project voor de uitvoering van een coöperatief idee

3.4 Aansluiting strategie bij Nationaal Strategisch Plan (NSP)

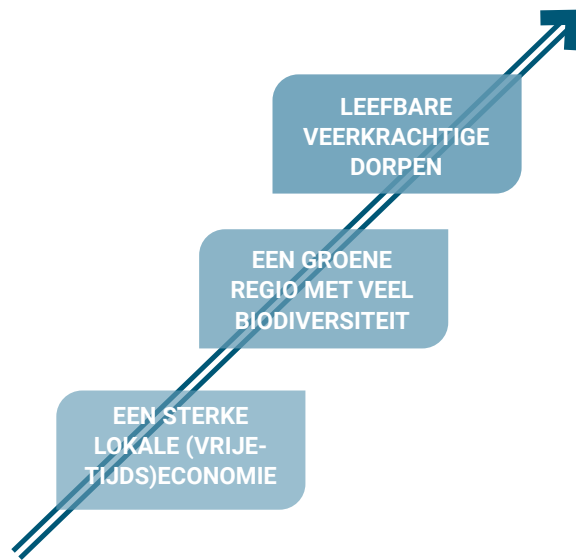
Doordat we de uitvoering van de projecten bij inwoners neerleggen, kunnen we kleinschalig experimenteren met innovatieve projecten die bijdragen aan belangrijke doelen uit het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid/ NSP zoals:

- Toekomstbestendige landbouw
- Het klimaat beschermen en duurzaam beheer van natuurlijke hulpbronnen bevorderen
- Bescherming van biodiversiteit
- Plattelandsgebieden en landschappen in de hele EU in stand houden
- De plattelandseconomie levensvatbaar houden door de werkgelegenheid in de landbouw, agrovoedingsindustrie en aanverwante sectoren te stimuleren.

Alle projecten die we uitvoeren dragen bij aan de 'verandering van onderop'. Door de kennis die we opdoen regelmatig te delen, hopen we de hele regio te inspireren zelf ook aan de slag te gaan met deze grote maatschappelijke uitdagingen.

Satéprikker klimaatverandering en duurzame energie (Doel D)

Met onze drie thema's spelen we actief in op de NSP-doelen E, F en H. Doordat we 'klimaatverandering en duurzame energie' als belangrijke satéprikker gebruiken, raken we ook doel D bij alle projectinitiatieven. Met de satéprikker bedoelen we dat alle projecten in de uitwerking van hun project een alinea moeten wijden op welke manier ze rekening houden met de gevolgen van de klimaatverandering.

Doelen Nationaal Strategisch Plan waaraan we moeten voldoen:

Doel D (S04) Klimaatverandering en duurzame energie: bijdragen tot matiging van en aanpassing aan klimaatverandering, onder meer door de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen en meer koolstof vast te leggen, duurzame energie te bevorderen en de ontwikkeling van weerbare teeltsystemen;

Doel E (S05) Efficiënt beheer van natuurlijke hulpbronnen: bevordering van de duurzame ontwikkeling en het efficiënte beheer van natuurlijke hulpbronnen zoals water, bodem en lucht, onder meer door de afhankelijkheid van chemische middelen te verkleinen;

Doel F (S06) Bescherming van de biodiversiteit: bijdragen tot het tot staan brengen en ombuigen van biodiversiteitsverlies, tot versterking van ecosysteemdiensten en tot de instandhouding van habitats en landschappen;

Doel H (S08) Duurzame ontwikkeling in plattelandsgebieden: bevorderen van de werkgelegenheid, groei, gendergelijkheid, sociale inclusie en lokale ontwikkeling in plattelandsgebieden, met inbegrip van bio-economie en duurzame bosbouw.

4 Activiteitenplan

In het vorige hoofdstuk hebben we onze strategie beschreven en is benoemd aan welke doelstellingen de LAG de komende jaren gaat werken. In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe we dit gaan aanpakken.

4.1 Uitvoering van projecten door inwoners

Tijdens de inwonerbijeenkomsten werd duidelijk dat inwoners staan te trappelen om aan de slag te gaan met het LEADER programma. Er zijn al veel projectideeën aangereikt die goed zouden passen binnen de thema's van onze strategie. De LAG gaat ter voorbereiding en gedurende de LEADER periode de inwoners oproepen om projecten in te dienen en enthousiasmeren om aan de slag te gaan. Dit doen we onder andere door het organiseren van aanjaagactiviteiten.

4.2 Aanjaagactiviteiten

De LAG organiseert periodiek verschillende activiteiten om het gebied te enthousiasmeren.

Deze activiteiten zijn:

- Thematische bijeenkomsten voor kennisdeling en verbinding
- Creatieve denktank momenten
- LEADER tour best practices

Thematische bijeenkomsten

De inwoners die aanwezig waren tijdens de inwonerbijeenkomsten, merkten de kracht van verbinding. Er waren gelijkgestemden op het gebied van leefbaarheid, natuur en economie. Iedereen vulde elkaar aan of eenieder bracht nieuwe kennis in per onderwerp. Na afloop van de bijeenkomsten deed men de oproep om vaker 'thematisch' bij elkaar te komen om kennis te delen. Belangrijke winst tijdens zo'n kennisdeelmoment is dat projecten aan elkaar verbonden kunnen worden. Van alle kleine projecten kan men dan één grote maken met een regionaal effect.

Creatieve denktank momenten

Om inwoners te ondersteunen bij het uitwerken van een project, willen we creatieve denktank momenten organiseren. Hoe zet je een project op en hoe zorg je ervoor dat deze organisatorisch en financieel goed

uitgewerkt wordt? Er zijn bewezen concepten die we hiervoor kunnen inzetten. Op zo'n bijeenkomst zijn verschillende experts aanwezig ter ondersteuning van een projectidee. Aan het einde van de bijeenkomst is het projectidee op de achterkant van een sigarendoos uitgewerkt. De initiatiefnemer krijgt op deze manier een zinvolle handreiking en aanknopingspunten om aan de slag te gaan met de opzet van een LEADER project.

LEADER tour 'best practices'

Door projecten van andere LEADER gebieden (in binnen- en buitenland) te bezoeken ontstaat uitwisseling van kennis en ideeën. Het delen van successen, ervaringen en inspiratie staat hierin centraal. Er wordt samengewerkt met de partners van LEADER, projecteigenaren en het ambassadeursnetwerk van de LAG. Er kan ook gekozen worden voor een bezoek aan een gebied over de grens, bijvoorbeeld Duitsland, Zweden of Denemarken.

4.3 Samenwerking

Samenwerken en in gesprek met belangenorganisaties

In ons LEADER gebied willen we actief gaan samenwerken met (belangen)organisaties, ondernemers, onderwijs en overheden. Dit doen we o.a. door belangenorganisaties zoals ZLTO, Stichting Landschapsbeheer Gelderland of de Vereniging van Dorpen en Kleine Kernen uit te nodigen voor (thema) bijeenkomsten.

Samenwerking in de Groene Metropool regio Arnhem Nijmegen

Ook zijn we met elkaar verbonden in de Groene Metropool regio Arnhem Nijmegen. We willen actief op zoek naar mogelijkheden om regelingen te integreren en als overheden samen te werken aan de uitdagingen die het platteland op zich af ziet komen (o.a. de verstedelijking en groei van de stad richting het platteland).

Betrekken jongeren

Tijdens het proces van ophalen van input hebben geprobeerd jongeren te bereiken om input te leveren voor het programma. Dit bleek lastig en als gebied hebben we de intentie uitgesproken om jongeren

gaandeweg de LEADER periode actief te prikkelen aan de slag te gaan met de opzet van een LEADER project. De eerste contacten met een Jeugdhonk in Winssen is al gelegd en we hebben afgesproken bij de aftrap en gedurende de LEADER periode bijeenkomsten voor jongeren te organiseren.

Samenwerken tussen LEADER gebieden in binnen- en buitenland

Er zijn 2 LEADER gebieden in Euregio Rijn-Waal. Een kleinere links van de Rijn (Niederrhein: Natürlich lebendig!) en een grotere Rechts van de Rijn (Lippe-Issel-Niederrhein). Beide zijn enthousiast om een samenwerking te verkennen. De samenwerking zal zich richten op kennismaking en kennisdeling en het bezoeken van elkaars projecten. We streven naar minimaal 2 uitwisselingen gedurende onze LEADER periode. De LAG wil tijdens deze uitwisseling altijd een mix van inwoners, ondernemers en belangenorganisaties uitnodigen om deel te nemen aan deze reis.

4.4 Deskundigheidsbevordering

Wij organiseren bijeenkomsten waarin de LAG of initiatiefnemers op een bepaald thema bijgespijkerd worden. Een mogelijk kennis versterkend thema voor initiatiefnemers zou het werven van fondsen voor projecten kunnen zijn.

4.5 Communicatie

Een van de eerste activiteiten van de nieuw aangestelde LAG is het opstellen van een communicatieplan voor LEADER Rijk van Nijmegen Maas en Waal. Door een goede naamsbekendheid op te bouwen zorgen we er voor dat er meer inwoners met goede ideeën in aanraking komen met LEADER Rijk van Nijmegen Land van Maas en Waal. In het communicatieplan wordt de strategie voor de communicatie van LEADER Rijk van Nijmegen Maas en Waal voor 2023-2027 uiteen gezet. Hiervoor worden communicatiedoelen geformuleerd (wat willen we bereiken met de communicatie) en doelgroepen (wie willen we bereiken) bepaald. Daarna volgt de inzet van communicatiemiddelen (zoals website, evenementen, social media, nieuwsbrief en ontwikkeling van promotiemateriaal), een tijdsplanning (wanneer willen we dat doen) en het budget om de doelen te behalen. Belangrijk hierbij is het delen van kennis, openbaarheid en het presenteren van gerealiseerde projecten.

4.6 Administratie

De administratie van het programma wordt uitgevoerd door de Werkorganisatie Druten Wijchen namens de deelnemende gemeenten.

5 Organisatie

De organisatie van het subsidieprogramma LEADER is in handen van een Lokale Actie Groep (LAG). De LAG is namens bewoners, ondernemers, belangenorganisatie en gemeenten de trekker van het LEADER programma. De coördinator ondersteunt de LAG in de uitvoering van het programma.

5.1 Positie taken en bevoegdheden LAG

De voornaamste taak van de LAG is het stimuleren van de ontwikkeling van projecten. De LAG heeft daarin meerdere verantwoordelijkheden: aanjagen, verbinden, mogelijk maken, feedback geven/ontvangen en sparren. De LAG heeft inhoudelijke kennis over het LEADER programma en geeft hierover voorlichting aan (mogelijke) initiatiefnemers van projecten. De LAG maakt bewoners, organisaties en bedrijven enthousiast voor het LEADER programma en draagt daarbij kennis over het programma over.

De LAG voorziet initiatiefnemers van projecten die zich nog in de beginfase vinden van advies. Initiatiefnemers van projecten mogen hun projectidee pitchen tijdens een vergadering. De LAG geeft inhoudelijke feedback en stelt ook verbindingen (met andere initiatieven) voor. Is het project formeel ingediend en klaar voor beoordeling, dan is het de LAG die het toetst aan de hand van het toetsingskader. De hoofdvraag is daarbij: 'is dit project LEADER waardig? Het toetsingskader is opgesteld aan de hand van de doelen uit deze LOS en is uitgewerkt in bijlage I. Deze moet formeel nog vastgesteld worden in de oprichtingsvergadering van de LAG. Het oordeel van de LAG over projecten is bindend.

De LAG is een zelfstandige entiteit die de LOS uitvoert (artikel 33 lid 3 sub d van de EU-verordening).

Nr.	Taken	Bevoegdheden
1	Monitoren van de LOS	De LAG is inhoudelijk verantwoordelijk voor de realisatie van de doelstellingen uit de LOS. Door de beoordeling van projecten aan het toetsingskader van de LOS, tracht de LAG dit doel te bereiken. Periodiek wordt er geëvalueerd of de doelen worden gehaald en waar nodig stellen we de strategie bij.
2	Enthousiasmeren bewoners en bedrijven	Contacten leggen met samenwerkingspartners, verbindingen leggen tussen projecten en sectoren en initiatiefnemers met elkaar in contact brengen.
3	Toetsen van projecten	Tijdens de pitch van een project: adviseren en inhoudelijk bijsturen van projecten en het aanbevelen van verbindingen met andere initiatiefnemers. Tijdens definitieve beoordeling project: toetsen van projecten aan de selectiecriteria in de lokale ontwikkelingsstrategie Zelf aanvragen indienen en projecten uitvoeren, waaronder het project 'Beheer- en uitvoeringskosten' Actief volgen van projecten in uitvoering Monitoring en evaluatie
4	Beheren en uitvoeren van programma	Verslagleggen van LAG vergaderingen en openbaar maken Tussentijds evalueren van het programma en indien nodig het bijstellen van de strategie. In ieder geval jaarlijks en verder op een door de EU vastgesteld tijdstip Verzorgen van PR en het voorlichten over LEADER op programmaniveau (resultaten laten zien) Stimuleren van netwerkvorming en kennisdeling Participeren in regionale-, nationale- en Europese LEADER-netwerken.
5	Evaluatie en monitoring	De LAG stelt jaarlijks een verslag op met een evaluatie van het voorgaande jaar

5.2 Profiel en samenstelling LAG

De LAG is samengesteld op basis van selectiecriteria die aansluiten bij de lokale ontwikkelingsstrategie. De LAG vormt demografisch een representatieve afspiegeling van het gebied. Het merendeel van de inwoners leden van de LAG wordt voorafgaand aan de start van het programma geworven via een advertentie in de lokale/regionale uitgaven van de deelnemende gemeenten, de website van de gemeenten en via organisaties met een breed netwerk, zoals ZLTO, DKK en PJG. De leden van de LAG zijn representatief voor de gekozen thema's en worden geselecteerd op de volgende kenmerken:

- Sterk betrokken bij plattelandsontwikkeling in de regio
- Aanjagend, ondernemend en maatschappelijk actief
- Kunnen sectoroverstijgend, integraal en innovatief denken
- Breed netwerk
- Vullen de andere LAG leden aan qua expertise op o.a. financiën, inclusie of fondswerving

Gekozen is voor een ruime vertegenwoordiging van de inwoners en belangenorganisaties. De LAG bestaat uit 15 personen, waarvan 6 inwoner LAG leden (1 per gemeente), 2 bestuurlijke vertegenwoordigers (met stemrecht), 2 ambtelijk adviseurs (zonder stemrecht), 1 medewerker van de provincie (zonder stemrecht) en drie afgevaardigden (met stemrecht) namens natuur, MKB, ZLTO, PJG of een andere belangenorganisatie. Daarnaast bestaat de LAG uit een onafhankelijke coördinator. Er hebben zich al twee bestuurders gemeld die graag in de LAG willen plaatsnemen. Dit zijn Wim Wink (wethouder gemeente Heumen) en Ronald Thoonen (wethouder gemeente Druten).

5.3 Organisatie van de uitvoering

5.3.1 LEADER-coördinator

De taak van de coördinator is essentieel voor een goede uitvoering van het programma. Bij aanvang van de programmaperiode wordt een coördinator aangesteld via een sollicitatieprocedure op basis van een functieprofiel. De coördinator is een aanjager die functioneert als een verbindende schakel in het gebied. De coördinator denkt mee met de initiatiefnemers en begeleidt ze in het LEADER subsidietraject. De coördinator is goed op de hoogte van regionale ontwikkelingen en regelingen en biedt ondersteuning

aan partijen in de regio, de provincie en de LAG.

De coördinator is sociaal vaardig en legt makkelijk contact. De coördinator weet wat er leeft en speelt in het gebied, zowel binnen de thema's van deze lokale ontwikkelingsstrategie als in het gebied. De coördinator draagt zorg voor het reilen en zeilen van de LAG en verzorgt het secretariaat van de LAG. De coördinator is onderdeel van de LAG, legt verantwoording af aan de leden maar is onafhankelijk.

5.3.2 Werkwijze beoordelen projecten

De coördinator agendeert projectideeën voor de vergadering van de LAG. Aan de hand van een voorttoetsformulier (bijlage II) is het projectidee conform de LEADER voorwaarden uitgewerkt. De LAG vergadert in principe maandelijks met uitzondering van de zomermaanden. Tijdens zo'n vergadering mogen initiatiefnemers hun project tien minuten pitchen. Na de pitch gaan de leden van de LAG in gesprek met de initiatiefnemers en worden er vragen gesteld. In totaal is er 15 minuten per project gereserveerd. Na de pitches gaat de LAG verder met de besloten vergadering en vindt de beoordeling van het projectidee plaats. Hier volgt een positief of negatief advies uit. Soms kan een projectidee ook voor de tweede keer pitchen als het idee nog niet rijp genoeg was voor indiening. Heeft het project een positief advies? Dan mag er een subsidieaanvraag ingediend worden via de provincie Gelderland. De verplichte bijlagen bestaan uit een projectplan, draagvlakverklaringen en offertes ter onderbouwing van de begroting.

Besluitvorming subsidieaanvraag

De ingediende subsidieaanvragen worden geagendeerd voor een LAG vergadering. De LAG beoordeelt de stukken op LEADER waardigheid aan de hand van een objectief toetsingskader (zie bijlage 1). Elk LAG lid geeft punten aan het project en tijdens de vergadering maakt de coördinator de scores bekend. Een project moet minimaal 22 punten halen om positieve beoordeling te krijgen. Na de vergadering maakt de coördinator een verslag met daarin de scores van de LAG. Deze wordt vervolgens aan Stimulus gestuurd en die controleert of bij de beoordeling de juiste regels zijn toegepast. Vervolgens toetst men de aanvraag op subsidie technische aspecten en wordt een besluit tot verlenen subsidie of afwijzen genomen. De doorlooptijd duurt gemiddeld 22 weken vanaf indienen aanvraag.

5.3.3 Rol Stimulus en Provincie Gelderland

In de uitvoering van de ontwikkelingsstrategie van LEADER Rijk van Nijmegen Maas en Waal werkt de LAG samen met de Provincie als opdrachtgever en Stimulus als betaalorgaan. Aanvragen worden officieel via het provincieloket in het uitvoeringsplatform van Stimulus ingediend.

Stimulus is het landelijke betaalorgaan voor LEADER. Stimulus toetst de instapcriteria en bijzonderheden in de begroting. Zij maken een beoordelingsmemo voor de LAG bij de definitieve beoordeling van de ingediende subsidieaanvraag. Heeft de LAG de subsidieaanvraag positief beoordeeld? Dan maakt Stimulus de verleningsbeschikking op namens de provincie Gelderland.

De provincie zet in de LEADER periode zich vooral in op goede voorlichting en begeleiding, zowel bij de aanvraag als bij de verantwoording van de subsidie. De provincie werkt met vaste beoordelaars per project. Voor de initiatiefnemers betekent dit dat ze te maken krijgen met één contactpersoon voor de gehele periode. Met de LAG worden afspraken gemaakt om direct na een positief gepitcht project contact op te nemen met de initiatiefnemer. De subsidiebeoordelaar kan hem/haar direct vanaf het eerste moment meenemen in de regelgeving behorende bij LEADER.

6 Financiering

Voor de periode 2023 t/m 2027 is voor Rijk van Nijmegen Maas en Waal een subsidiebudget beschikbaar van € 2.238.806. De provincie Gelderland neemt hiervan € 223.881 voor haar rekening. De zes partnergemeenten hebben in totaal € 514.925 gereserveerd voor deze LEADER regio. De EU neemt met € 1.500.000 het grootste deel van de financiering voor haar rekening.

6.1 Begroting

De beschikbare programmagelden van in totaal € 2.238.806 hebben we verdeeld in onderstaand uitgavenoverzicht.

Uitgavenoverzicht 2023 - 2027	
Subsidie proeftuinprojecten (€ 50.000 per jaar)	200.000
Subsidie uitvoeringsprojecten (€ 334.776 per jaar)	1.339.105
Samenwerking met binnen en buitenland	100.000
Aanjaagactiviteiten (€ 10.000 per jaar)	40.000
Beheerskosten (25 % begroting)	559.701
Totaal beschikbaar voor LEADER periode	2.238.806

Toelichting op de begrotingsposten:

- **Proeftuinprojecten:**

aanvragers zijn stichtingen en maatschappelijke organisaties die een concept wat aansluit bij de thema's willen ontwikkelen en uitproberen. Resultaat van zo'n proeftuinproject is een haalbaarheidsstudie. Deze subsidie is mogelijk voor projecten van minimaal € 25.000 tot € 50.000 aan subsidiabele kosten. De subsidie bedraagt 50%. Er zijn in totaal maximaal 8 proeftuinprojecten mogelijk.

- **Grotere projecten:**

het gaat om projecten van minimaal € 30.000 subsidiabele kosten en maximaal € 100.000 subsidie. Het subsidiepercentage bedraagt 50%. In totaal kunnen er 13 projecten met een maximale bijdrage worden gehonoreerd. Echter het kan ook dat subsidies lager worden toegekend waardoor het aantal te honoreren projecten toeneemt. In

de output hebben we 25 potentiële projecten geraamd gedurende de hele programmaperiode. De coördinator heeft overzicht van de uitgaven en houdt dit bij (2025 midterm-review).

- **Samenwerking met binnen- en buitenland:**

de LAG wil samenwerken met andere LEADER gebieden in binnen- en buitenland en reserveert budget voor reis- en verblijf en eventueel de uitvoering van een project. Uitgangspunt van samenwerking is dat inwoners deel kunnen uitmaken van uitwisselingen tussen LEADER gebieden onderling.

- **Aanjaagactiviteiten:**

voor de organisatie van aanjaagactiviteiten en speciale bijeenkomsten om projectideeën uit te werken, reserveren we budget voor de organisatie, communicatie en de inhuur van externe adviseurs.

- **Beheerskosten:**

voor de overhead van het LEADER programma berekenen we een percentage van 25% van het totale budget. Uit dit percentage worden de kosten voor administratie (uren administratie penvoerder), communicatie (website, nieuwsbrieven etc) organisatiekosten van de LAG en coördinatie kosten betaald. Tijdens het terugkoppelingsmoment van de LOS met de inwoners op 16 mei 2023 werd door de inwoners nadrukkelijk gevraagd om een intensieve begeleiding van de initiatiefnemers. Deze ondersteuning van de initiatiefnemers zal de coördinator op zich nemen.

Bevoorschotting

Bij de verlening van de subsidie, kan 50% van het verleende subsidiebedrag uitgekeerd worden als voorschot. Het voorschot wordt pas verrekend als 90% van de subsidie betaalbaar is gesteld. Dit betekent dat de aanvrager(s) aan het eind de laatste 10% wel moeten voorfinancieren.

6.2 Dekkingsplan

Het totale programmabudget LEADER bedraagt voor de periode 2023-2027 € 2.238.806. De bijdragen van de EU, provincie en de deelnemende gemeenten staan hieronder uitgewerkt.

Programmaperiode	EU budget (67%)	Provincie (10 %)	Gemeenten (23%)	Totaal
2023-2027	€ 1.500.000	€ 223.881	€ 514.925	€ 2.238.806

De cofinanciering van de gemeenten (€ 514.925) is naar inwoneraantallen verdeeld:

Berg en Dal (22%)	Beuningen (17%)	Druten (12%)	Heumen (11%)	West MW (12%)	Wijchen (26%)
€ 113.284	€ 87.537	€ 61.791	€ 56.642	€ 61.791	€ 133.881

Alle gemeenten hebben hun cofinanciering verwerkt in de meerjarenbegroting en is daarmee zeker gesteld. Het Waterschap Rivierenland kan financieel aanhaken bij projecten die de doelen van het Waterbeheerplan 2022-2027 realiseren.

Deel II Reglement

7 Beheer- en toezichtregeling/openstellings- en selectieprocedure

7.1 LAG werkwijze

De LAG bestaat uit 15 personen, waarvan 6 inwoner LAG leden (1 per gemeente), 2 bestuurlijke vertegenwoordigers (met stemrecht), 2 ambtelijk adviseurs (geen stemrecht), 1 medewerker van de provincie (geen stemrecht) en drie afgevaardigden (met stemrecht) namens natuur, MKB, ZLTO, PJG of een andere belangenorganisatie. Daarnaast bestaat de LAG uit een onafhankelijke coördinator (geen stemrecht).

Vergaderingen

De LAG vergadert maandelijks met uitzondering van de zomermaanden. Jaarlijks wordt er een vergaderschema opgesteld. De agenda van de vergadering wordt opgesteld door de voorzitter en de coördinator. De coördinator bereidt de vergaderstukken voor en stuurt deze 1 week voor de vergadering toe aan de leden. Onderwerpen kunnen informierend, oriënterend of besluitvormend in de LAG vergadering aan de orde komen.

- Bij oriënterende onderwerpen worden projectideeën gepitcht. Ter voorbereiding op deze pitch heeft de initiatiefnemer een voortoetsformulier (bijlage II) ingevuld met daarin op hoofdlijnen het projectidee uitgewerkt. Na de pitch kunnen leden van de LAG vragen stellen over het projectidee. Soms moet een project weer terug naar de tekentafel om voor een tweede keer te mogen pitchen. Na afloop van de vergadering geeft de LAG een positief of negatief advies om een LEADER subsidieaanvraag in te dienen.
- Bij besluitvormende onderwerpen worden besluiten genomen over de ingediende subsidieaanvragen. Besluitvorming gebeurt bij meerderheid van stemmen. De LAG leden beoordelen subsidieaanvragen met een scoreformulier. Op deze manier kan er objectief een besluit worden genomen.
- Indien de stemming een gelijk aantal voor- als tegenstemmers oplevert, is het oordeel van de voorzitter doorslaggevend.
- Bij een stemming moeten tenminste de helft plus één van de leden aanwezig zijn.

Huishoudelijk reglement

De LAG zal haar werkwijze vastleggen in een huishoudelijk reglement. Bij de eerste vergadering van de LAG in 2024 zal de inhoud hiervan worden besproken en vastgesteld. Onderdeel van dit huishoudelijk reglement is de onafhankelijkheid van de LAG leden bij een bepaald project. Mocht bij de beoordeling van een project een LAG lid een te grote binding hebben met het project, dan wordt deze uitgesloten van de beraadslaging of stemming. Het vastgestelde huishoudelijk reglement is op de website van LEADER Rijk van Nijmegen Maas en Waal in te zien.

7.2 Wijze van openstelling en plafond bepalen

De subsidieregeling is het hele jaar opengesteld. Het plafond per aanvraag is € 100.000. De LAG bereidt in overleg met de Provincie Gelderland en Stimulus het Openstellingsbesluit voor. De provincie publiceert vervolgens de regeling voor de uitvoering van LEADER projecten.

7.3 Selectiecriteria en selectieprocedure

7.3.1 Algemene selectiecriteria

Projecten die voor LEADER-steun in aanmerking komen moeten voldoen aan de volgende criteria:

- Inhoudelijke passend binnen de drie centrale thema's van deze LOS en bijdragen aan de hierbij gestelde subdoelen
- Draagt positief bij aan de gevolgen van de klimaatverandering
- Bottom-up tot stand gekomen (vanuit de inwoners)
- Vernieuwend voor het gebied
- Resultaat van samenwerking tussen meerdere partijen
- Gericht op en gespreid over het gebied
- Integraal (alles omvattend)
- Nagedacht over de gevolgen van de klimaatverandering/footprint (satéprikker klimaat en energie)
- Mate van samenwerking tussen publiek en private partijen

- Betrokkenheid onderwijs of andere vormen van kennisoverdracht
- Overdraagbaar zijn
- Organisatorisch en financieel haalbaar (meerjarige exploitatie waar nodig)
- Maatschappelijke meerwaarde hebben
- Value for money: is een LEADER subsidie echt nodig? Is het maatschappelijk effect groot?

Alle initiatieven die zich melden bij de coördinator, krijgen een voortoetsformulier (bijlage II) met bovenstaande selectiecriteria aangereikt. Dit voortoetsformulier vormt belangrijke achtergrondinformatie voor de LAG leden als een project voor de eerste keer gaat pitchen tijdens een vergadering. Op deze manier moet elk projectidee nadenken over de voor de LAG belangrijke toetsingscriteria bij het uitwerken van hun project.

7.3.2 Objectief scoren van subsidieaanvragen

Bij de beoordeling van ingediende subsidieaanvragen, hanteert de LAG een scoreformulier waarop elk project zal worden beoordeeld. Door het individueel toekennen van punten per selectie criterium kunnen we tijdens de besluitvormende vergadering, alle punten samenvatten en een gemiddelde score aan een project hangen. De concept handleiding scoren is in bijlage I toegevoegd. Deze moet door de LAG in de eerste vergadering worden vastgesteld.

7.3.3 Selectieprocedure in fasen

De LAG doorloopt een aantal stappen waarbij het projectidee wordt getoetst. Onderstaand wordt dit proces beschreven en de rol van de LAG hierin duidelijk gemaakt.

Fase 1

Een eerste screening van een project vindt plaats door de coördinator. Als de coördinator inschat dat het projectidee LEADER waardig zou kunnen zijn of zou kunnen worden, dan wordt het beoordeeld in een oriënterende vergadering. De initiatiefnemer levert een voortoetsformulier aan. De initiatiefnemer presenteert het project voor de LAG. Dit is de pitch. Hier krijgt hij of zij tien minuten voor. De LAG kan vervolgens vragen stellen en geeft advies.

De LAG schat de LEADER-waardigheid van een projectidee in op basis van ambitie en resultaat,

werkwijze, haalbaarheid en value for money. Iedere initiatiefnemer ontvangt na de inschatting van de LAG een schriftelijk advies met aandachtspunten om aan te werken om het projectidee te kunnen ontwikkelen tot een kansrijke LEADER aanvraag. Is het advies positief, dan mag de initiatiefnemer een subsidieaanvraag indienen.

Fase 2

De initiatiefnemer gaat aan de slag met het indienen van de subsidieaanvraag. De subsidieaanvraag bevat een aantal verplichte bijlagen zoals een uitgewerkt projectplan. Dit is een uitgebreide versie van het voortoetsformulier. De begroting in het projectplan moet onderbouwd zijn met offertes. Ook moeten draagvlakverklaringen toegevoegd worden en een cofinancieringsverklaring van de gemeente. De subsidieaanvraag wordt via het provincieloket bij Stimulus ingediend. Stimulus voert het programmamanagement uit namens de provincie Gelderland. Zij toetsen de aanvraag op EU conformiteit (voldoet de aanvraag aan regelgeving) en zijn de verplichte bijlagen toegevoegd. Vervolgens maakt Stimulus een beoordelingsmemorandum dat bestemd is voor de LAG. De LAG beoordeelt de aanvraag in een besluitvormende vergadering. Voorafgaand aan de vergadering hebben alle leden de subsidieaanvraag gescoord. De coördinator meldt de gemiddelde score tijdens de vergadering. Is de score minimaal 22 punten, dan volgt een positief besluit door de LAG.

Fase 3

Op basis van het verslag van de besluitvormende vergadering en een scorerapport per project, geeft Stimulus een positieve of negatieve beschikking af aan de projectaanvrager. De provincie maakt vervolgens een afspraak met de projectaanvrager over het administratieve traject en uitleg over de voorwaarden van de subsidie. Stimulus is verantwoordelijk voor het uitbetalen van de subsidie. Stimulus controleert of kostensoorten subsidiabel zijn volgens Europese richtlijnen en of de cofinanciering op de juiste wijze verzekerd is.

7.4 Monitoring

De LAG zal tijdens de uitvoering van het programma goed contact blijven onderhouden met de initiatiefnemers. Zo blijft er goed zicht op de voortgang van het project en de uiteindelijke uitkomsten. Na

projectrealisatie nemen we het project op in de projectenlijst van de website. Ook worden er periodiek video's gemaakt van de projecten die we qua kennis graag wat breder willen delen in de samenleving. De initiatiefnemers van projecten zijn verplicht kennis over te dragen naar andere projecten. De coördinator zal hierop toezien.

7.5 Effectmeting en evaluatie

De LAG gaat sturen op de doelen uit deze LOS door het uitvoeren van een tussentijdse evaluatie (midterm review) in 2025. Hierbij kijken we naar:

- De gestelde (sub) doelen en de voortgang daarin
- Realisatie projecten inclusief financieel overzicht in Projectenboek 2024-2025
- Het functioneren van de LAG
- De werkprocessen en de werkmethoden
- Het functioneren van de coördinator
- De besteding van de middelen en de planning daarbinnen
- De communicatie

Zo nodig wordt het proces bijgestuurd. Dit wordt goed afgestemd met de overheden. Ook zal hierover met het gebied worden gecommuniceerd. De resultaten worden nauwkeurig gemeten. Aan het einde van de periode worden de resultaten in een Projectenboek 2023-2027 gepresenteerd.

Bijlage 1 Handleiding scoren/scoretabel

Nog vast te stellen door de LAG

Criteria	Check op	Beoordeling in punten	Hulpvragen
1 LEADER Doelen LOS	Draagt het project bij aan één of meer van de doelen (thema's) van de LOS Leefbare veerkrachtige dorpen Een groene regio met veel biodiversiteit Een sterk lokale economie	Draagt het project bij aan 1 of meer thema's van de LOS (0-4 punten) Houdt men rekening met klimaatverandering en duurzame energie? (0-2 punten) Is er sprake van cross-overs met andere activiteiten (0-2 punten) Totaal te behalen 8 punten (minimaal 4)	
2 LEADER- Werkwijze	In welke mate draagt het project bij aan de Leadercriteria (0-3 pt): Bottom up, draagvlak Innovatief Samenwerking netwerk opbouw Overdracht van kennis en ervaring De overige zijn over het algemeen minder specifiek LEADER: Gebiedsgericht Integrale aanpak, Multi sectoraal Publiek privaatschap Overdraagbaar	Voor a t/m e: Minimaal: 10 Maximaal: 15 (5x3)	Is het project vanuit een duidelijke behoefte van bewoners/ondernemers/organisaties ontstaan? Hoe bottom-up/vraaggericht is het project? Is er een aantoonbaar breed draagvlak? Is het project innovatief voor de regio? (nieuw product en/of nieuwe werkwijze) Indien project van individuen: dan dient het project maximaal innovatief te zijn en moet er kennisoverdracht van het project plaatsvinden naar vergelijkbare projecten in de regio. Zijn er draagvlakverklaringen bijgevoegd? Of en hoe zijn overheden betrokken in de ontwikkeling, uitvoering? Maakt het project gebruik van of is het gericht op gebiedsspecifieke kwaliteiten, uitdagingen, streekidentiteit? Worden resultaten, kennis en ervaringen overgedragen? Is dat in het projectplan (en begroting) opgenomen?
3 Haalbaarheid	Is het initiatief haalbaar/levensvatbaar (minimaal 2 punten maximaal 3 per onderdeel)? Organisatorisch Financieel	Minimaal: 4 Maximaal: 6	Is er een heldere organisatiebeschrijving met duidelijke verantwoordelijkheden? Zit het project logisch in elkaar: dragen activiteiten echt bij aan het beoogde doel? Heeft de aanvrager/organisatie voldoende expertise, netwerk? Is het tijdspad realistisch? Zijn vergunningen geregeld? Is er zicht op continuïteit na afloop door een concrete onderbouwing? Is er een sluitende en transparante begroting en dekkingsplan, een bankgarantie, ondernemersplan, zijn toezeggingen voor cofinanciering bijgesloten; zijn er verklaringen voor het risico dragen door projectaanvragers?

Criteria	Check op	Beoordeling in punten	Hulpvragen
4 Value for money (waar voor geld)	Is het initiatief efficiënt/ doelmatig? Efficiënt Leader nodig	4a: minimaal 2 4b: minimaal 2 Minimaal: 4 Maximaal: 6	Efficiënt: Hoe ligt de balans tussen de begrote kosten en de verwachte opbrengst van het project? Is de begroting realistisch of is het 'opgeklapt'? Is dit project de gevraagde Leaderbijdrage waard? Is het maatschappelijk effect groot? Is de Leaderbijdrage echt nodig? Zonder de Leaderbijdrage kan het project niet doorgaan. Er zijn geen andere financieringsbronnen die beter geschikt zijn voor dit project.
Eindscore: aantal punten		Minimaal: 22 Maximaal: 35	

Bijlage 2 Voortoetsformulier

Projectnaam			
Samenvatting project			
Hoeveel LEADER subsidie vraagt u en motiveer waarom deze bijdrage noodzakelijk is			
Naam contactpersonen	Organisatie	Telefoon	E-mail
Doelstelling project			
Beoogd resultaat / eindproduct			
Draagt het project bij aan één of meer doelen uit de Lokale Ontwikkelingsstrategie?			
Doelstelling 1 Leefbare veerkrachtige dorpen			
Doelstelling 2 Een groene regio met veel biodiversiteit			
Doelstelling 3 Een sterke lokale (vrijtijdseconomie)			
Draagt het project positief bij aan de gevolgen van klimaatverandering?			

Voldoet het project aan de LEADER criteria?	
Bottom up - Breed draagvlak in de regio? - Ontstaan vanuit vraag/behoefte van bewoners, ondernemers, organisaties in de regio? - Betrokkenheid bewoners bij uitvoering project? - Is het een initiatief van bewoners, ondernemers, organisaties in de regio?	
Innovatief en experimenteel - Nieuw voor de regio of dorp? - Nieuw product? - Nieuwe werkwijze?	
Gebiedsgericht - Uitvoering project in LEADER-gebied als geheel - Meerwaarde voor de regio - Mate algemeen belang t.o.v. individueel belang	
Samenwerking - Is er samenwerking met andere dorpen, ondernemers, organisaties in de regio? - Is er samenwerking met andere LEADER-gebieden in Nederland of Europa?	
Overdracht van kennis en ervaring - Worden resultaten, kennis en ervaring overgedragen? Is dat in projectplan opgenomen?	
Haalbaarheid - Hoe is de organisatorische haalbaarheid op korte en langere termijn? - Hoe is de financiële haalbaarheid op korte en langere termijn?	
Value for money - Verhouding gevraagde bijdrage en resultaat project? - Is het maatschappelijk effect voldoende om een subsidie te rechtvaardigen? - Is de LEADER-bijdrage echt nodig?	

Planning uitvoering project	
Startdatum	
Einddatum	
Geraamde kosten	
soort kosten....	€
soort kosten....	€
soort kosten....	€
soort kosten....	€
Inzet vrijwilligersuren	€
Totale kosten (raming)	€
Financieringsplan	
Gevraagde EU-bijdrage	€
Gevraagde bijdrage gemeente, Waterschap	€
(totaal maximaal 50% van de totale kosten)	
Bijdragen van fondsen, nl ...	€
Sponsoring	€
Inzet vrijwilligersuren	€
Overige bijdragen (crowdfunding)	€
Eigen bijdrage	€
Totale financiering	€
Is er al een financiële bijdrage toegezegd? Zo ja, wat en hoeveel?	
Zijn vergunningen nodig? Wat is stand van zaken? Zijn er andere mogelijke belemmeringen?	
Mist er nog kennis op een bepaald vlak?	
Is er al overleg geweest met de gemeente? Wat is stand van zaken?	
Overige opmerkingen	

LEADER

